

bi od ljudstva izbrani poslanci sklenili in cesar potrdil. Oblast postave dajati deli toraj odsihmal prav za prav cesar s svojimi ljudstvi. Pa tudi oblast tako napravljene postave spolnovati ali izvrševati so cesar vladi nekoliko prikrajšali in mnogo takega posla izročili srenjam ali občinam, okrajnim zastopom in deželnim zborom. Cesar sam je toraj vladi odvzel nekoliko njene moči in jo izročil svojim narodom: cesar sam nas toraj vabi, da vadimo in skušamo svoje moči, to je, da delamo.

Toliko kar se tiče vlade.

Rekli smo zgoraj, da se bojimo tudi ugovora: „Saj smo si izvolili poslancev, do katerih imamo zaupanje; naj nam oni napravijo dobrih in pravičnih postav.“

Res nam tak ugovor ni po volji, ker vedno to sklicovanje na druge nam nikakor ni všeč. Poslanci so sicer res naši, in če izvzamemo koroške Slovence, moremo in moramo ž njimi zadovoljni biti. Da kažemo do njih zaslužen zaupanje, to je lepo; to jih bo same tudi veselilo ter jim obili trud in bridke ure, ki jih bodo doživeli poganjaje se za naše pravice, vsaj nekoliko povrnilo in olajšalo. Pričakovati pa vse le od njih, pa držati križem roke, bi bilo krivično, ker bi mi od njih zahtevali to, kar presega njih moči, in cesar sami storiti nočemo! Oni nam morejo odstraniti postave, ki so nam škodljive, napraviti drugih, ki nam bodo na korist; to je res, al vsega, kar je krivo, tudi ne morejo poravnati. In tudi mi sami se moramo teh postav posluževati, in tirjati tudi od drugih, da jih spolnujejo. Kaj bi nam pomagalo, ko bi nam poslanci še tako lepo pot napravili in ugladili, ako bi pa mi ne hteli po njej hoditi? V kratkem bi jo zopet plevél zarasel. Kaj bi nam koristile še tako dobre postave, še tako imenitne pravice, ako bi mi puščali, da trohnijo na papirji.

Če konečno še premislimo, da srenje nekoliko še niso tako uredjene, kakor bi imele biti, in da ima njih področje precej ozke meje; če premislimo, da o okrajnih zastopih še sploh ne vemo prav, ali so miš ali ptič in da, kakor so zdaj sestavljeni, mi Slovenci kar nič dobrega od njih pričakovati ne moremo, nam ne ostane, če hočemo svoje reči na bolje spraviti, nič drugega kakor lastna pomoč. In ne branimo se je; saj nam že prigovor pravi: Kdor si pomaga sam, temu pomaga Bog! „Slov. Gospodar.“

## Šolske stvari.

Dr. W—o v „Neue fr. Presse“

in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

Zdaj ko je čas potekel, da so „Novice“ morale mnogo prostora v svojem listu odstopiti važnim volitnim zadevam, ne bodem jim nadležen, ako spregovorim o članku, ki sem ga jaz, in gotovo tudi vsak rodoljub z menoj, bral v tistem časniku, kateri našim poturicam in protivnikom našega narodnega razvitka tako rad odpira svoje liste, da najsvetejše in zakonito delovanje naših rodoljubov z nogami gazijo, ker se jim drugače pri zopernikih ne bi verjelo.

Kdor je bral to, kar je pred nekimi tedni dr. W—o v imenovanem listu zoper znani šolski predlog dr. Bleiweisov pisal, zgrabila ga je gotovo nevolja kakor je zgrabila nas, ki ne smemo dopuščati, da se kot učenost šopiri, kar je le zvijača in sofistika.

Ni nas volja, da bi vso zmes, s katero dr. W—o kakor z barikadami varuje trdnjavo svojo, kateri je ime germanizacija vseh srednjih šol, na drobno premetavali, rečemo tedaj o njej le nekoliko.

Prvo, kar mu imamo odgovoriti v obče, je to, da kar se tiče pametnih dokazov, ni pomagati šolskemu učenjaku, kateri se ni še prepričal, da se učenec le v maternem jeziku lahko in uspešno uči šolskih predmetov, in da je najnesrečnija potrata časa, ako se mladina kakoršnega koli naroda podučuje v tujem nerazumljivem jeziku. Dr. W—o pozná papige dobro, ker se menda ž njimi ima pečati; ne bo mu tedaj težko, praktično dokazati v šoli, da se največi del naših učencev v nižih razredih srednjih naših šol ima šteti med te „plezavce“, kadar se znanstvenih reči učijo v tujem jeziku. Vsak pošten Slovenec, ki kot otrok ni imel dobre domače priložnosti, da se nauči nemški, gotovo bo nam pritrdil, da do 4. razreda in morebiti tudi na gornji gimnazii in realki se je učil večidel le kot papiga, dokler ni sčasoma in težavno do tega preril, da je tudi razumel, kar so mu blebetala usta. — In za tega voljo vidimo mnogo dobrih slovenskih učencev, kateri se še le pozno in pozno duševno zavedajo o tem, kar so se popred kot „plezavci“ zgolj le na pamet učili, pozneje pa še le z razumom poprijemali, dokler se ni in morebiti prekasno pridružilo tudi čuvstvo.

To, kar smo rekli tukaj, gotovo je služilo za podlago unim šolskim možem, kateri so se do leta 1849. trudili o šolski osnovi za srednje učilnice. Kar je takrat, ko je bil pošten namen, da se v Avstrii izpeljá edino pravično in (kar se danes žalibog! nekterim prepozno pokazuje) konservativno pravilo ravnopravnosti, naravnost je v „Organis. Entw.“ na strani 19. izrečeno tako-le: „Die Wahl der Unterrichtssprache soll sich überall nach den Bedürfnissen der Bevölkerung richten, welche bei der Anstalt vorzugsweise betheiligt ist. Es wird dabei insbesondere auch dafür zu sorgen sein, dass da, wo die Bevölkerung eine gemischte ist, den Bedürfnissen aller Theile in dieser Beziehung nach Möglichkeit Rechnung getragen werde. Um dieses Zweckes willen ist es zulässig, dass an einem Gymnasium auch zwei Unterrichtssprachen bestehen, welche für verschiedene Schulabtheilungen oder für verschiedene Lehrgegenstände in Anwendung kommen.“

Prebravši človek to odločbo gnjusijo se mu ostudne besede dr. W—oa: „So wenig gegründete, bodenlose Bestrebungen müssen, in die Praxis übersetzt, schlechte Früchte bringen, und diejenigen, welche mit einer dem Einsichtsvollen und Gebildeten in der Regel nicht eigenen Selbstüberschätzung Reformvorschläge lärmend ankündigen, würden wahrscheinlich verdienen, solche Früchte zu verkosten. Das Experiment sollte zu ihrer Beschämung zugestanden werden, wenn dabei nur nicht das Wohl einer Generation verspielt würde.“ Iz ošabnih teh besed kaže se, da je pisatelj premalo pregledaval gimnazijski zakon, in da mu duh hrepení le za tujim zrakom. Citatelji naši lahko iz tega razvidijo, na kateri strani je „bodenlose Bestrebungs“, „Selbstüberschätzung“, „lärmendes Ankündigen“ in „Beschämung!“

Tudi na drugih stranéh „Organis. Entw.“ lahko bi našel dosti dokazov, kako zanikrno je dr. W—o gledal na jedro rečenega zakona. Tako se na pr. na str. 157. učitelju povestnice zapoveduje, „dass er das Erzählte sicher und in richtiger Sprachform wieder erzähle“... kar za največi del naših slovenskih učencev na nižji gimnazii, kakor se uči sedaj, nikakor ni mogoče. Ako dr. W—o želi izvedeti, kaj tam stoji o maternem jeziku in njegovi važnosti, naj prebere str. 6 do 7., in našel bo, da ravno v tem predlog dr. Bleiweisov stoji na zakoniti podlagi, njegov protivnik pa da muhe loví v temi svoje strasti. Ako je dr. W—o na izpitu o logiki tako kvasil, kakor to pokazuje sklep: „Oesterreich ist ein polyglotter Staat,



folglich sollen alle kleineren Nationalitäten deutsch werden“, — ako je takrat tako kvasil, ne vemo, kako so mu podelili klobuk logike in sploh modroslovja! Ali je res nalašč slep, da ne vidi, kako se národna ideja širi po vsej Evropi? Ali res misli, da vsem drugim narodom avstrijskim veljá z visocega prestola oklicana ravnopravnost národna, in le mi Slovenci bi morali na veke ostati pankrti, katerim ne gre to, kar je že po natornem pravu vsacemu narodu, ki ga je Bog dal, prva svetinja? Ali le Slovenci bi bili za to na svetu, da bi jih požrli Velikonemci? Ali za to imajo Slovani avstrijski „Hintergedanken“, ker zahtevajo to, kar vsakemu narodu gre po ustavni postavi?! Mi pa dobro poznamo nasprotnikov naših „Hintergedanken“: da bi nam odbili poštene naše pravice, natvezujejo nam panslavistične misli, pokladajo nam „hochverrätherische Tendenzen“ in sto enacih reči. Kaj mislijo protivniki naši, da ne vidimo, kam da merijo?

Če dr. W—o na početku svojega liričnega delirija toži, „dass wir Oesterreicher auf der Höhe der Zeit uns nicht befinden; dass wir zurückstehen hinter den Nachbarvölkern“, ter da nam je za tega del pri Sadovi osoda s krvavimi črkami napisala na listek debeli „memento“, ali so tega morebiti Slovani krivi? Ali ni to ravno očividni dokaz, da v slepem stoletnem germanizovanju leži duševna in materialna slabost naše države? Vsaj se je od časov Marije Terezije na vso moč težilo na to, da se dosegne prav to, kar je dr. W—ov ideal, to je, „dass sich die Nichtdeutschen Oesterreichs an deutsches Wissen innigst anschmiegen, die Bahnen, die es vermitteln, lieber ebnen und erweitern, als nach Möglichkeit verrammeln möchten.“ Gotovo smo mi veliko boljši Avstrijani od dr. W—o, kajti naša je logika ta: Ker smo po dosedANJI poti germanizovanja po besedah samega dr. W—o zelo zaostali ter je za tem prišla nesreča pri Sadovi, zato naj jo krenemo na drugo pot, ktere se vsak drug narod drži, to je, naj se vsi narodi skušajo bolj na naravni poti, na podlagi narodovega jezika mikati in izobraževati. Saj tako ravna vsak pameten zdravnik, da — ozdravlja bolnika — popusti zdravilo, ki mu ga je dajal brez vspeha dolgo časa, in da skusi potem drugo zdravilo.

Naj zadostuje to, kar se tiče sploh podučnega jezika v šolah. (Dal. prih.)

### Slovansko slovstvo.

\* **Славянская Заря** („Slavjanska Zarja“) se imenuje nov političen časnik, kateri maja meseca v ruskem jeziku začne izhajati na Dunaji pod vredništvom gospodov Livčaka in Klimkovića. Izhajala bode „Slavjanska Zarja“ vsaka dva tedna enkrat in zastopala bode panslavizem avstrijski, to je, poganjala se za avstrijsko-slovanske interese. Po programu tega časnika nima habsburško cesarstvo na Nemškem ničesa iskati, ampak doli na jug ima gledati, kjer biva narod, ki je po jeziku in plemenu v žlahti s slovansko večino avstrijskih narodov; južno slovanstvo si pridobiti in tako svojo moč utrditi, to naj bode posebna skrb Avstriji. Dalje svetuje program „Sl. Zarje“, naj se ruski jezik sprejme za književni jezik slovanski in Avstrija naj sklene zvezo z Rusijo. Cena „Sl. Z.“ je za celo leto 6 gold., za pol leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. Nadjati se je, da dobí „Zarja“ obilo podpornikov.

### Iz zadnje seje českega deželnega zbora.

Povedali smo vže v zadnjem listu, da je bila jako viharna zadnja seja deželnega zbora českega. Pri neki

priliki splazil se je poročevalec večine prof. Herbst iz dvorane v restavracijo, ravno takisto storilo je še več drugih nemških poslancev. Med českimi poslanci postal je hrup zaradi tega res neparlamentarnega obnašanja, ktero je bilo očitno žaljenje in zaničevanje českega naroda. Govor, ki ga je govoril dr. Rieger, trajal je čez eno uro in je bil tako temeljit in tehten, da je pravi biser zgovornosti imenovati. Podamo tukaj glavne točke iz tega izvrstnega govora českega prvaka.

Najpred obrača se do večine ter pravi, naj gospodje, kateri bi se morebiti dolgočasili, le gredó v restavracijo. Gospodje menijo, da, kdor ima večino, temu ni treba govoriti, spodobnost pa zahteva, da vsaj posluša, kaj da govori nasprotna stran. Politično stanje omenivši govoril je Rieger najprve o nemškem cesarstvu. Nemško cesarstvo je toliko kakor gotovo. Stari nemški cesarji imeli so prislov „vedni množilci države“ in če zopet oživi ta prislov, naj vsakdo premisli, kako se bo godilo avstrijskemu cesarstvu, kako se bo godilo nam. Zatoraj je treba, da se trdno postavimo. Za Avstrijo je le ena podlaga mogoča, namreč: Enake pravice vsem! (Ploskanje v sredini.) Če bode pa dinastija imela slovanske narode le za pepeluhe in prednost dajala starejim sestram magjarski in nemški, potem ne bode miru in njeno vladanje ne bode imelo dolgega ostanka. (vyborne.) Nemci v Avstriji se morajo zdaj odločiti ali ostanejo še dalje časa pri Avstriji ali pa hočejo zediniti se z Nemčijo; naj povejo odkrito svoje misli, da se ne moti dalj časa dinastija in drugi narodi. (vyborne.)

Na ogerske zadeve preskočivši je rekel govornik: Magjari so le majhen narod, kateri brez Avstrije nima bodočnosti in nikakoršne znamenitosti, oni imajo to, kar jim Avstrija dovoli za njen testament, pa naj le gledajo, da tudi oni ne najdejo kmalu svojega groba. Ogerska častilakomnost išče stvari, ki so že davnej zamrle, oni nečejo podedovati samo Avstrije, temuč tudi Turčijo. Ministerstvo jih, kakor je videti, v tem podpira, pa je ž njimi vred na krivi poti. Ako ima postati tu zdolej na Donavi nova država, gotovo ne bode magjarska, temveč slovanska država. Nesrečna avstrijska politika na Jugu nas je nepriljubljene naredila pri jugoslovanskih narodih, in Francozka in Angležka dobili ste moč. Razvija se močnejša srbska država in morda niso več dalje časi, da na novo postane staro srbsko cesarstvo. Naša težnja na te kraje je opešala, ruska pa se je okrepčala, kajti podpira jo tudi enaka vera. To naj dobro premislijo Magjari!

Posebno oistro je govoril proti Deakovemu elaboratu. Deaka imenuje kratkovidnega, tesnosrčnega egoista, in pravi:

Zdaj stojimo pred novim oktroiranjem, ne Njih Veličanstva, temuč gosp. Deáka. (Vyborne.)

Tacega oktrovanja pa mi nočemo dopustiti. (Vyborne.) Ko se je Ogerskemu slabo godilo, ko je Schmerling nastopil s teorijo zgubljene pravice, tačas bili smo mi in Poljaci, kateri smo spodbijali to teorijo. Če je Njih Veličanstvo za dobro spoznalo, da se gotove stvari Ogrom dovolijo, ter da se vjema to z državno koristjo, nečemo hoditi mi na Dunaj razdirat tega, kar se je zidalo. Če je treba protiteže nasproti Ogerskemu, če imamo mi prevzeti nalogo, da Ogrom zopet vzamemo, kar se jim je dalo, se prav lepo zahvaljujemo za to. (Vyborne.) Mi smo govorili proti dvalizmu, ko je bil še čas; mi smo bili pripravljeni udeležiti se dela sprave, al naš glas se ni poslušal. Gosp. Beust pokazal se velicega državnika ter je pokorno podpisal to, kar je Deák zahteval. Dokler obstojí zgodovina našega naroda in našega zbora, vedno se je poslušal glas českega deželnega zbora. Zdaj



danes je Celovec tako nemšk kot Solnograd in v deželi smo že na pičlo tretjino reducirani. Gospod K., profesor povestnice v Zagrebu, mi je neko staro knjižico pokazal (natisnjeno leta 1808), kjer neki avstrijski general po imenu Polak svoje dogodke iz francozskih vojsk pripoveduje; med ostalim opisuje tudi Maribor in pravi, da je snažno mestice, da ima lepo okolico, sladko vince, lepa dekleta; dodaja pa na koncu to-le: Vse bi bilo lepo, samo da bi se mogel človek z ljudmi lažje razumeti, ker govorijo vsi le slovenski (windisch) in nemškemu je malokdo kos! To je bilo v začetku tega stoletja. Dan današnji je pa Maribor skoraj čisto nemško mesto, in k temu gnjezdo najbolj zakletih sovražnikov slovenstva, kakor so renegatje povsod! Bral sem v „Grenzboten“ \*) leta 1859 jako zanimiv dopis iz južne Štajarske, kjer nekdo matematično dokazuje, kako lepo na Slovenskem germanizacija napreduje, kako da se nemška meja za vsak zarod (to je 30 let) dalje za eno miljo pomakne, in po imenu našteva vsa po francozskih vojskah do danes ponemčena sela. Pisatelj prav lepo in včasih še humoristično opisuje, kako gre vse to najvspešneje po šolah, kakošno mešanico iz obeh jezikov od konca narod govori, da do čiste (!) nemščine pride.

V očigled takih neovrgljivih dokazov, v očigled tega, da nam je več kot polovica našega naroda na Koroškem in Štajarskem že ponemčena, nam se drznejo z nepopisljivo nesramnostjo možje trditi, da so tudi oni „dobri“ narodnjaki, da so to le laži, da nas misli kdo na svetu ponemčiti; v tem hipu pa zoper vpeljavajo našega jezika glasujejo, ktere ga nihče od njih ne zna. To je res, da to ne gre na enkrat in da se germanizacija v dvajsetih letih čisto malo pozna; taka čarobnija tu ni mogoča, da bi se kot Slovenci še zvečer vlegli, in drugo jutro kot Nemci vstali. Al tudi to je resnica, ko bi bili dalje še tako smrčali, kakor do leta 1848, matematiško gotovo v 200—300 letih slovenskega naroda ne bi bilo več na svetu. Naši protilniki s svojim trdenjem, da nas ne misli nihče ponemčiti, zdé se mi, kakor naš narod iz turških vojsk pripoveduje, da je sèm ter tje janičar kristjana zgrabil za lase in mu z handžarom v desnici toliko časa vpil: „brate ne boj se! brate ne boj se!“ da je bila glava sek!

Kadar gre za obstanek naroda, naj je velik ali majhen, ne sme biti nobene stranke, nobenega deljenja med narodnjaki, nobenega posredovanja, nobene „Mittelpartei-e“. Med nebrojnimi drugimi izgledi videli smo leta 1814., ko je šlo za eksistencijo Francozke, ko se je že med diplomati govorilo, jo tako razdeliti kot Poljsko, da je stopil vès narod na noge kot en mož, da so najzakleteji republikanci, kakor Carnot, se sopet Napoleonu v službo ponudili, samo da narod pogina rešijo.

Ko bo naš jezik zadobil po ravnopravnosti mu pripadajoče pravice v šolah in uradnih, ko bo národno vprašanje pri nas „ein überwundener Standpunkt“, takrat razdelili se bomo sami po sebi, kakor povsod v politiške stranke: konservatilce, liberalce, radikalce itd. in prišle bodo med temi tudi „Mittelpartei-e“ na dnevni red. Zdaj bi bile pa take stranke popolnoma nesmisel, ker ne zahtevamo niti posebnega ministertva, niti posebnega kancelarja, niti ne jahamo na posebnem državnem pravu. Držimo se pa čvrsto besedi, ktere je slavi grof Štefan Szechény leta 1826. v Požunu v zboru svojim sorodnjakom v glavo vpil in

kterih so se Magjari do danes s takim vspehom držali, namreč teh: Pomislite, ako narodnost enkrat izgubite, da je nikdar več nazaj ne dobite; ako se vam pa svoboda tudi desetkrat vzame, more vam jo vsak trenutek ugoden slučaj povrniti!

Dr. V. Zarnik.

## Slovansko slovstvo.

### Rusko-slovenska čitanka.

Naznanja se nam, da se tiska v Budišimu rusko-slovenska čitanka, to je, knjiga, iz ktere se bodo Slovenci lahko brez učitelja v kratkem času ruskega jezika naučili. Ta knjiga obsega kratko prisposodeno rusko-slovensko slovnico (na 32 stranéh), berilo rusko-slovensko in pa slovarček, v katerem so zaznamovane vse besede, ki po ruski kaj drugega pomenijo, kakor po slovenski. Berilni del je tako vredjen, da bo na nekoliko stranéh slovenska vrsta pod rusko, to je, slovenska prestava precej pod ruskim tekstom. Drugi pa bo imel na levi strani ruski tekst, na desni pa slovensko prestavo. Temu delu bodo vvrstena nektera trgovska pisma, ker namenjena je ta knjiga vsaki vrsti ljudi. Na koncu bodo navedene tudi ruske mere, vage in denarji v primeri naših mér, vag in denarjev. Knjiga bo obsegala kakih 8 tiskanih pol in bo v formatu osmerke. Cena bo, kar le mogoče, nizka. Domorodec, ki je že pred dvema letoma misel sprožil, tako knjigo za Slovence izdati in ki se je od takrat za njeno izdanje trudil, in po čegar načrtu je čitanka sestavljena in na čegar stroške se zdaj tiska, je bil napeljan na to misel posebno po važnosti, ktero ruski jezik zdaj v trgovini pa tudi sploh dobiva.

### Naznanilo družbe sv. Mohora.

Meseca julija t. l. razpošlje družba sv. Mohora svojim udom sledeče bukve: 1) „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“ od dr. J. Rogača (1. zvezka II. polovica 17—18 pól); 2) „Umni vinorejec“ od Fr. Jančarja (6½ pól); 3) „Fabiola ali cerkev v katakombah“ kardinala Wisemana (15½ pól); 4) „Slov. Večernice“ XV. zv. (5 pól); 5) „Poboljšani sosedje ali sadjereja v pogovorih“ od J. Tomšiča (3½ pol) in 6) „Koledarček za l. 1868“ z imenikom vseh družnikov (11—12 pól). — To se naznanja s tem pristavkom, da poteče čas, v katerem se mora še letos v družbo stopiti, že s koncem tekočega meseca; kdor bi se še le meseca junija ali pozneje oglasil, dobil bi za poslani denar samo toliko bukev kakor po bukvarnicah in se ne bo mogel šteti za uda. Vabimo s tem vse čast. Slovence in Slovenke, da se jih do 31. majnika še prav veliko število oglasi.

V Celovcu 1. maja 1867.

Družbin odbor.

## Šolske stvari.

Dr. W—o v „Neue fr. Presse“

in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

(Dalje.)

Kar se posebno tiče naravopisa, moramo dr. W—o-u reči, da ni res, kar on trdi, da je vse eno, v katerem koli jeziku se ta nauk začenja: „jener Schüler, welcher ein Thier unter dem slovenischen Namen Zajc kennt, wird beim Vorzeigen desselben in natura oder in der Abbildung sogleich lernen, dass sein Zajc und der vorgeführte Hase identisch sind. Es

\*) „Grenzboten“ so bili eden najstarejih in najizvrstnejih nemških tednikov v Lipsiku, vredovala sta ga takrat glasovita pisatelja Julijan Schmidt in Gustav Freytag. Ali še izhaja, in kdo ga zdaj vredeuje, tega ne vem, ker ga že 6 let nisem videl. Pis.



ist ein leeres Gerede, wenn man behauptet, der Lehrer entfremde dem Schüler die bekannten Objecte, welche nur einen winzigen Bruchtheil der zu erlernenden ausmachen, dadurch, dass er sie unter einem fremden Namen bespreche“ itd. O tem dr. W—o-a zavrնemo posebno na „O. E.“ str. 170., kjer se bere: „Der naturgeschichtliche Unterricht findet bei den Schülern auf der untersten Lehrstufe schon ein mehr oder minder reges Interesse für die umgebende Natur vor, namentlich für die belebte...“ in str. 171: „Für die Auswahl in den untersten Stufen der Naturgeschichte geben das Vorkommen des betreffenden Gegenstandes in der eigenen Umgebung der Schüler einen besonderen Nutzen oder Schaden... bestimmende Momente.“ To je vendar logičen unicum, da je za učenca in učitelja brez važnosti, ako se po izrečenem imenu, na pr. jelše ali javora ali žabe itd. tudi to rastlino ali žival koj stavi pred duševno okó?! Komur ni na pr. botanika izključljiv predmet učenja, ta si gotovo tudi poznejih let, ako je kot Slavjan odrastel in le veči del ostane med Slavjani, na pr. pri besedi Ahorn koj še le to ime prestavlja na materinski jezik „javor“, in sedaj še le idejo stavlja v zvezo z imenom. Ta duševna funkcija pa za majhnega učenca ni šala, in to je pravi razlog, zakaj so po dosedanji osnovi naših srednjih šol avstrijski Slovani zaostali več kakor Nemci. Da še dr. W—o-u damo vsaj en primer, naj mu bo sledeče: Leta 1857., ko je nemški jezik po zahtevah dr. W—o-a svoj blagoslov leval v vsako rupico avstrijskih narodov kakor nikdar popred, potoval je pisatelj teh vrstic blizo Rogatca z nekim slavlјanskim dijakom, ki je dovršil bil 6. razred. Prašam ga, pogledavši na jelšo stoječo kraj ceste, kako se zove nemški to drevo? Odgovori mu, da ne vé, ampak da je to „jelša.“ Dalje gredoč po naključbi začnem govoriti o „Erli“, in moj tiček je začel jo peti kakor nas uči Prešern v znani pesmi o tičkih in orglarju, to je, zbrbljal mi je ves opis itd., kakor se ga je bedasto naučil, ker profesor ni prinesel cele jelše v šolo, botaniške slike pa so večidel take, da je bob skoro enak koprivu. In ta učenec ni morebiti imel drugi red v botaniki! — Ali ni to greh na človeškem umu? ali ne mora biti poštenega učitelja sram, ako pomisli, da bi njegovo protinarodno postopanje móglo imeti tako sadje? Le strast more človeka tako daleč zaslepiti, da tega ne vidi!

Če pa dr. W—o misli, da učenci njegovi in drugi, ki pri učenju ne slišijo nikdar „proklete“ besede „Zajc“ (tako dr. W—o piše zajca), ampak le „Hase“, nikdar „hrast“, ampak le „deutsche Eiche“, se radi premenjajo v grole botanike, naj nam pové, koliko se ljubiteljev te znanosti odgoji na gimnazijah?

Naj nam nikdo ne očita, da ne bi razumeli važnosti naravopisa v srednjih učilnicah; al tako modrovanje, kakor ga je izustil dr. W—o, je le prazna čenčarija, kateri noben pošten Nemec ne more pritrditi. Pri tako žalostnih nasledkih smemo tedaj prašati: ali ne bi bil dr. W—o sè slovenskim razlaganjem svojega predmeta več dosegel? Pokus ne bi bil preveč nevaren; ako bi bilo izpadlo prav hudo, izgubil bi svet le enega botanikarja!

To napominjamo zato, ker dr. W—o pravi: „Die literarische Leere (in der Richtung von Fachwerken) geht, wie uns die Statistik bei einer so kleinen Bevölkerung begreiflich macht, jetzt und wird noch in der Zukunft so weit gehen, dass man nicht einmal ein slovenisches Hilfsbuch zur Bestimmung der Naturprodukte dem Schüler zur Befriedigung seiner Lust und Liebe die Natur kennen zu lernen, in die Hand geben könnte. Ein Deutscher wird es nicht verstehen, und in dieser Beziehung möge Herr Dr. Bleiweis nur selber etwa eine

Flora zur Einsicht nehmen und sich überzeugen, wie viel er — der allgemein gebildete Mann — aber nicht Fachmann — davon zu verstehen vermag, obwohl er der deutschen Sprache mächtig ist...“

Ravno tako je boso njegovo kramljanje o zvezi med naravopisom, kemijo, fiziko in tako dalje.

Na to mu odgovarjamo le dvoje: Kar se šolskega učenja tiče, vsi so predmeti v ozki zvezi z narodnim jezikom učencev; kdor tega ne vidi, temu je vse eno, ali učenec zmiraj tako sadje prikazuje o kulturi, kakor bomo pozneje nekoliko predložili iz djanskega življenja. Naj dr. W—o pogleda na „O. E.“ str. 6., za tem na str. 122—3, na pr. „man braucht nur das Ziel, welches dem Unterricht in der Muttersprache vorgesteckt ist, genau zu erwägen und die daraus sich ergebenden Bedingungen zu folgern, um zu sehen, dass gerade dieser Unterricht nur in seiner engen Beziehung zu andern Seiten des Unterrichtes einen günstigen Erfolg erreichen kann.“ — Kar pa govori o notranji zvezi naravopisa, fizike, kemije, naj to pravi deci nedorasli, ne pa ljudem, ki še tudi kaj znajo o ustanovi naših šol. Človek bi res mislil, da dr. W—o v drugem razredu uči Schleiden-ovo delo „das Leben der Pflanze“ ali kaj drugega tacega.

To so bôse kvante, da so vse te znanosti v taki znanstveni zvezi, kakor dr. W—o misli; to gotovo tudi vé dr. Bleiweis, dasiravno dr. W—o mu ne dovoli besede, ker ni „Fachmann“, če tudi je znano, da je g. Bleiweis, kar je dobil dohtarski klobuk, se pečal veliko let s šolstvom, in tudi „Novice“ pričajo, da je vredniku njihovemu bilo za šolstvo vedno mar, in da, kar se tiče kmetijstva, zna on najbolj presoditi, koliko v našem narodu deluje znani uni nemški nauk o kmetijstvu, ki se plačuje na ljubljanski gimnaziji učitelju!

(Konec prihodnjič.)

## Ozir po svetu.

### Veliko vojvodstvo Luksemburg.

Ker se zarad te dežele žuga vneti vojska med Francozom in Prusom (beri današnjega „novičarja“) in ker ta vojska utegne še druge velike homatije po svetu napraviti, treba, da bralci naši vsi nekoliko bolje poznajo to vojvodstvo, v kateri je zelo imenitna trdnjava, in sicer tako imenitna, da se šteje med najimenitnejše evropske.

Dandanes je Luksemburg lastnina kralja holandskega. Na vzhodni strani ji je Pruska meja, na jugu in zahodu Francozka. Iz tega že se lahko vidi, zakaj se pravdata Francoz in Prus za-njo.

Še večje pomembe pa je trdnjava, ki je ob enem glavno mesto vojvodstva Luksemburškega. Reka Abzette, ob kateri stoji ta trdnjava, katero je Bog sam ustvaril po silnih pečinah, dela večkrat zavito dolino. Trdnjava stoji deloma na samih visocih pečinah, deloma je v pečine vzdana. Imenujejo jo zato „drugi Gibraltar.“ Silno težko je obsesti to trdnjavo, ker skor povsod molí le golo skalovje.

Zato je ta trdnjava tolike važnosti že od nekdanj. Rimci so jo naredili; pozneje so imeli svojo posadko (armado) v nji Španjci, za njimi Francozi, potem Avstrijani, zdaj pa biva pruska posadka v nji. Dunajski kongres leta 1815. je to trdnjavo oklical za trdnjavo nemške zaveze s prusko posadko.

Dokler ima pruska posadka to trdnjavo v svojih rokah, je Nemčija varna; ako pa trdnjavo dobí Francoz v roke, more vsak hip francozka armada napasti nemške kraje na levem bregu reke Rajne. In ker je svetu dosti znano, s kakoršnim poželenjem Francoz že od nekdanj škili na reko Rajno, in kako



šviga po strehah „Pressinih“, „Debattinih“ in kar koli je teh časnikov, ki bi radi v žlici vode potopili Slovane avstrijske, ki se brez hlimbe morejo ponašati s tem, da so za Avstrijo največ krvi prelili. „Spiegelberg, ich kenne dir.“

## Národní običaji.

### Venčanje (kronanje) ogerskega kralja.

(Konec.)

Dosedanje slovesnosti so le pripravljavne, kajti zdaj kološki nadškof v imenu cerkve slovesno zahteva, da primas venča pričujočega kralja. Kralj se podá pred oltar, kjer ga primas in palatin venčata s tem, da mu sv. Štefana apostolsko krono obá ob enem postavita na glavo; na to mu primas sam v desnico dá zlato žeslo, v levico pa zlato jabelko. Kralj, okinčan s kraljevimi znamnji, gré na svoj prestol in primas ga ogerski pozdravi z besedami: „Eljen á király“ (živio kralj). Ta pozdrav pričujoči škofje, boljarji in stanovi ponavljajo v cerkvi, množica pa zunaj cerkve, on se razlega po mestu in vsej ogerski deželi. Predno potihne ta pozdrav, primas zapoje „Te Deum laudamus.“

Sv. maša se nadaljuje; pri darovanju kralj primas-u podarivši dar ljubezni poklekne ter kleči do obhajila; primas mu dá poljubek mirú in podelí blagoslov; kralj se vrne na svoj prestol, kjer stoji do konca sv. maše.

Po sv. maši se prične spreved v bližnjo cerkev; kralj, okinčan z znamnji, s kterimi je bil venčan, gré peš, spremljajo ga cerkveni in svetovni veljaki, zvonovi vsega mesta donijo, topovi pokajo in grmeči eljen-klici pozdravljajo kralja. Po cesti, po kateri gre spreved, so položene dilje, pogrnjene s trobojnim suknom národnih barv. V cerkvi kralj prične svoja opravila s tem, da osebe, že poprej določene, izvoli za viteze zlate ostroge.

Stopivši iz cerkve sedejo kralj, primas in vse spremstvo na konje in jezdi na bližnji prostorni trg, kjer je postavljen z dragimi pregrinjali pregrnjen oder. Kralj in primas stopita na oder, na katerem kralj pod milim nebom prisega, da hoče držati se „inaugural-diplome“ ter deželi braniti postave, pravice in pred-pravice. Prisega pa tako-le: on vzdigne svoje roke v levici drzé križ, na ktereга prisega, in za primas-om, ki mu, pred njim stojé, bere prisego, izrekuje prise-galne besede.

Po prisegi jezdi spreved do „holmca kronanja“; to ti je griček na prostornem trgu umetno narejen prav zarad te slovesnosti. Spremstvo se ustavi pod gričkom, kralj pa jezdi na-nj; njemu na vrh dospevši se ozre po neštevilni množici; vseh očí so obrnjene va-nj; tó kralj prime za 800 let stari meč sv. Štefana ter ž njim mahne na vse štiri vetrove svetá, naznanjaje, da hoče deželo, kateri je kralj, braniti zoper vsacega sovražnika, naj pride od kodar koli.

Potem kralj jezdi v kraljevo poslopje, kjer to slovesnost sklepa sijajni obed. Pri kraljevi tej obedi so gostje le primas, papežev poslanec, palatin, udje cesarske rodovine in poslanci tujih vlad. Ljudstvo pa se gostí pod milim nebom. Kos vola, na drogu pečenega, se prinese tudi na kraljevo mizo. Državni stanovi imajo svojo posebno obed.

## Šolske stvari.

### Dr. W—o v „Neue fr. Presse“

in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

(Dalje.)

Dr. W—o napomnil je tudi pomanjkanja šolskih knjig, to je, ker sedaj ni smel reči, da ni dobrih, ven-

dar pravi, da tukaj ni „Concurrenz in der Schulbücher-Literatur.“ Ali mar on zares misli, da je v nemškem jeziku po Avstriji res vse tako lepo, kakor nam on to pripoveduje? Naj le pogleda na pr. berila za nemški jezik po vsej gimnaziji. Ali je tó konkurencija, dasiravno vés izvoljeni svet vé, da vse te čitanke niso piškavega oreha vredne, posebno pa une za najnižje razrede? — In ko bi človek bil šaljive volje, prašal bi s polno pravico: čemu siromašni učenec kupuje te drage knjige, ako ga učitelj v šoli prisiljuje, da mora njegov predmet od besede do besede zapisovati, kakor preučeni učitelj uči, dasiravno „Org. E.“ str. 41 uči, da šolska knjiga, ne pa prepisovanje ali pa narekovanje (diktovanje), mora biti edina podlaga podučevanju. Čudno je, da je ravno v nesrečno Slovenijo prišlo toliko tako „preučeni“ mož, kterim so vpeljane šolske knjige trn v pēti, pljučne jetike pa jih ni mar, ktero si mladeneč pri tem nasilnem pisanju in prepisovanju na lepo nakoplje tako lahko, posebno ako je res, kar mnogi ljudje, tudi učitelji pravijo, da naša šolska mladina že v sami šoli mora zdravju na škodo veliko preveliko sedeti. Lahko bi nam bilo povedati kaj na priliko o nekem učitelju na štajarski neki slovenski gimnaziji, kteri, kakor pravijo, o vseh predmetih, in posebno tudi v nemškem jeziku uči le po samih svojih „scriptih.“ Pred nami leži njegovo delo o latinski sintaksi, naravno le v prepisu, menda bi njegovo učenje, ako bi se natisnilo, izgubilo ceno, kakor, postavimo, štajarskega statistikarja številke o živini sploh in o štajarski posebej. Al ostanimo pri našem gimnazijalcu!

Pravilo o akuzativu z infinitivom glasi se prav po častitem nekdanjem Bröderu: „Constr. Acc. cum inf. wird gesetzt 1. bei den Zeitwörtern, die eine Empfindung (empfinden), wahrnehmen, denken, bezeichnen, als: sehen, hören, fühlen, denken...“ Škoda, da ni dodal primerov, morebiti bi človek naletel tudi na pr. na takošen: „Ich lerne, dass ich die 1. Klasse bekomme“ itd. V tem nauku pod števil. 19 stoji sledeče pravilo, ktero vsem gimnazijalnim jezikoslovcem priporočamo: „Wenn „uter“ und „uterque“ vorkommen und auf einer jeden Seite weniger als 10 Personen vorkommen, so muss die Einzahl gesetzt werden. Wenn aber auf einer jeden Seite mehr als 10 Personen vorkommen, so muss Alles in Plural kommen.“ — Toda pustimo tega filologa; če bi vredno bilo, dodal bi človek tudi nekaj iz narekovanja o nemški literaturi; Bog sam vé, zakaj postava prepoveduje narekovanje, in vendar se s tem trpinči mladež!

Al opustivši to, pogledimo nekaj bolj na tanko, kako naša mladež v nižih razredih poprijema ta narekovanja, koliko tedaj razumeva o tem, kar tako piše in spravlja v robec zamotani tolar edini, ktereга gosp. učitelj sirotici podeljuje, dokler Nemček jih deset dobiva ter jih z veseljem obrača in obrača, dokler za vsakega ima po dva. Kaj so si vendar ubogi učenci na pr. mislili na neki gimnaziji stare naše Ilirije, kadar so za nekim profesorjem pisali „Der Spatz ist grausam“, namesto „grau“! Ta učitelj je v ostalem ministerstvu pošteno dokazoval večkrat v svojih prošnjah, da ni ugoden za te dežele, ker ne zná deželnega jezika; kaj bi na tak razlog rekel g. dr. W—o, kteremu slovenski „zajc“ bolj smrdí kakor nemški „Marder“?

Imam pred seboj dve tekici naravopisnih o predovanjih nekega učitelja od leta 1865.; obe, kar se tiče zmisla, enako se glasite v tekstu tako, da ni dvombe, da jih je učitelj narekoval; sirote učenci prvega razreda morali so si vse insekte itd. risati; tekst pa je zraven. Poglejmo nekoliko izrek, na tanko prepisanih: „Die Käfer erkennt man leucht daran, dass sie vier Flügel haben, von denen die zwei oberen hart



und orgenartig sind...“ „Die Larven der Insekten sind entweder haben sie keine Fühse welche man Maden nennt oder haben sie sechs Fühse.“ „Dass Weibchen des Gelbrandes hat gefurchtete Flügeldecken.“ — V obeh tekah na pr. enako stoji: „Wenn der Schmetterling aus der Puppe herauskriechen will, so lässt er zum Munde einen ätzenden Saft heraus, welcher in den Cocon ein Loch macht und somit denselben zerreisst.“ (Rad bi vendar videl, da bi g. W—o po svojih besedah mladeži „demonstrativ und auf Anschauung begründet“ pokazal posebno pravi pomen poslednje besede!) Dalje ena teka ima „die Larven der Immen sind matt“, — druga pa uči, da bi imelo biti „Maden“. V obeh tekah skoro enako krivo stoji: „Die Larven sind Fussloss, die Puppen sehen sehr oft einem kleinen Fässchen oder einen Tohne, wesshalb man sie auch Tonnenpuppen genannt werden.“ V obéh stoji, da si pajki iz dolge niti delajo „ihr Nest“, ter poleg narisana stoji mreža; mi „am beschränkten Standpunkt“ stoječi mislimo, da bi moralo biti „Netz.“ Toda dosta naravopisnih dokazov, lahko bi jih samo iz teh majhnih tekic še dolgo rajdo naštevati. (Kon. prih.)

## Dopisi.

**Iz Gradca 2. majnika. Ž. (Beseda; etnografiška izložba v Moskvi.)** — Kakor druga leta je tudi letos tukajšnje česko pevsko društvo sklenilo praznovati veliko „besedo“, ktera se bo prejšnjim, kakor pričakujemo, dostojno vvrstila. Praznovala se bo okoli 15. majnika t. l. in se bodo program in povabila kmalu razposlala. Ker bo beseda slovanska, ktere se bodo udeležili tukajšnji Slovani vseh plemen, uljudno že zdaj vabimo slovenske rodoljube v štajarsko glavno mesto, da Slovani pokažemo, da se dobro spominjamo nekdanje lastnine tukajšnjih pokrajin ter da si tje do mejnika slovenske narodnosti in nemške kulture vemo varovati svoje narodno čustvo. — Pa se vé, ako bi marsikomu izmed nas okolščine dopuščale, ne bi le v Gradec prišel k besedi, temuč še dalje bi romal v sveto Moskvo, kjer se bo v kratkem odprla etnografiška izložba. Sedaj, ko se v Parizu šopiri kapitalist nad siromakom, ko tam mašina podjeda delo pridnemu delavcu, ravno zdaj se v Moskvi celo druga izložba snuje in se veliko več svetkovina praznuje. Tje namreč hiti iz vseh krajev širokega slovanskega sveta delo domačih rok, ki kaže naravno moč in običaje slovanskih plemen ter ondi praznuje še večo zmago, kakor cesar v Parizu, namreč zavedanje vzajemnosti in sloge slovanskega naroda, ki je v nebrojnim številu posestvo vzel od treh delov svetá. — Pred to vzajemnostjo trepečejo Nemci, posebno naši dvalistični žurnalisti, ki bi radi nas avstrijske Slované „na steno pritiskali.“ Govorijo, kakor da nas ne bi bilo nikoli; le v najnovejšem času so nas nekteri častihlepneži iznašli med evropejskimi narodi. Da bi se pa ti novoiznajdeni Slovani bolj spoznali, zato se je napravila izložba takih Slovanov v Moskvi! — Naj tu pristavim, kaj ljubeznjiva „Presse“ piše, ktera po židovskem merilu — po denarji — meri svoja politiška načela. V listu od 28. aprila piše po dolgem blebetanju: „Hoffentlich werden unter den österreichischen Slaven nicht nur die Čechen an dem ethnographischen Weltkampfe theilnehmen, sondern auch die erst durch neuere Ausgrabungen an das Tageslicht geförderten slavischen Stämme, wie die galizischen Russen, die Slovenen und andere eigentlich noch nicht concessionirte Winkelslovaken und Pseudoslovenzen. Es steht wohl zu erwarten, dass bis zum Schlusse des Anmel dungstermines unter den letztgenannten einige würdige Ausstellungs-Exemplare aufgetrieben werden können;

denn vorderhand herrscht unter diesen Neoslaven eine grosse, allerdings durch die Ueberstürzung, mit der man bei der Schürfung zu Werke ging, leicht erklärliche Verwirrung. Dieselben sind bis heut zu Tage noch nicht einmal gehörig sortirt, und selbst die Celebritäten unter ihnen befinden sich in einem so grossen National-Negligé, dass beispielsweise der Führer der Slovenen, Herr Dr. Bleiweis, bis jetzt nicht einmal Zeit gefunden hat, das Ei — ei aus seinem Namen herauszuwerfen und auch der galizische Russe, Herr Sacher-Masoch, noch immer ein sehr störendes A—a im Namen herumschleppt.“ — Lepi mi to plod nemške kulture! Le da se takemu zaničljivemu pikanju slabo prilega sledeča tolažba: „Man hat auch viel von der Gefährlichkeit dieses panslavistischen Congresses gesprochen, es kann ja aber auch nichts anderes beschädigt werden, als höchstens die Cultur.“ — Kaj pa še! s tako kulturo ne bomo se z vami merili, gospodje dvalistički! Pojte rakom žvižgat, taki kulturniki! — rekel bi Prešerin.

**Iz Kastva 5. maja.** — Tudi stari Kastav, kjer je v srednjem veku narodni jezik v glagolici krepko vladal, v cerkvi in izvan cerkve do konca 18. stoletja, pa s spočetkom zdanjega stoletja zunaj cerkve v pismu zaspal, se je izbudil iz svojega narodnega spanja. Dolgo časa smo čakali, da nismo naznanili svojim dragim sosedom in národnim pisateljem vesele novice, da smo Kastavci, Slovenci starega korena in jedra, ustanovili čitalnico. Casopisi so donašali neke članke o njej, ter so jo presojevali; al društvo se je zadovoljilo s tem, da je čitalo presodbe mnogovrstne. Zakaj je pa naša čitalnica to kritiko tako navdušeno sprejemala? Neka stara prislovica je v Kastvu: „mi ćemo sami.“ Tudi sedaj pri ustanovljenji čitalnice smo bili navdušeni s tem domorodnim ponosom: mi ćemo sami; ker mi sami brez tuje pomoči hoteli smo to društvo početi, dali smo se časopisnim člankom presojevati, da popravimo svoje pomanjkljivosti, kajti nismo hoteli kučice domorodnosti do slemena na pesek zidati. Prijatelji naroda in slovanske složnosti! ponašamo se sè zavestjo, da smo mi to sami dogotovili, ter moremo sè zaupnostjo v prihodnost gledati. Naši protivniki, ako jih je še kaj, bojo umolknili; mi bomo pa zmiraj više ter više nosili zastavo slovenstva. Sadika je posajena, se je že okovnila; raste, se jači in drevo bo v svoje vreme dišeče cvetelo in plodilo. Prijatelji naroda! Mi vas vabimo z nami v slogi delati, steblo narodnosti gojiti, da bomo mogli v vročih časih skupno pod njegovimi širokimi senčnatimi vejami počivati, in se z njegovim plodom okrepčavati. Ora et labora! Moli Boga za narod in delaj za njegovo srečo. Mi smo stoletja staro prislovico premenili ter želimo v društvu z onimi uzveličiti se. Složimo se! je zdaj naše geslo, in podobno geslu preuzvišenega vladalca: viribus unitis! delajmo s složnimi močmi za srečo države, za utrjenje prestola; bodimo vredni nasledniki svojih dedov Slovanov, ki so krepko delali za prestol in za narod, ker na sreči narodov stoji sreča vsakega pojedinca in države vse. — Visoko c. k. namestništvo je štatute naše čitalnice potrdilo slovanskim jezikom, kjer je med drugimi v §. 9 rečeno: „Ako bi društvo kim tim načinom prestalo, njegov imetak će se porabiti za svrhe glavne učione u Kastvu gradu.“ Vzroki našega društva so bili tedaj brezsebični, in prav to zagotavljuje čitalnici dolgo stalnost. Ustanovnikov na broji 26 je za napravo potrebne pohiščine, časopisov, dnevnikov itd. za to leto čitalnici zagotovilo više nego 400 gold.; vrh tega so se obvezali z darovi v knjigah ustanoviti knjižnico, ktero bo društvo uzdržavalo in množilo. Iz tega se vidi, da čitalničarji ne delajo za svojo korist, da naša čitalnica



nemška kultura? Če je temu tako, kje je dolžna hvaležnost? Ali je morda Slovana Bog za to ustvaril, da je samo varuh drugim narodom, da za-nje kri preliwa ter jim noge liže? Naj temu pošteno odgovori „Triester Zeitung“, pa mirna Bosna! Iz „Primorca.“

## Šolske stvari.

Dr. W—o v „Neue fr. Presse“

in pa naravopis v srednjih učilnicah slovenskih.

(Konec.)

Tudi o zemljepisnem podučevanju imam v rokah dve teki, obe še celó na novo prepisani; tudi ti učenci morali so veliko risati o gorah, o stopnjah ali gradih, cela porečja (Flusssysteme) itd. Le dva ali tri primere iz ene teh knjižic: „Jeder Längengrad wird nach der höhrn Zahl bezeichnet, der entschliessenden Meridiane benannt heisst der Längegrad; die Geografische Lage irgend eines Punktes wird die Breite und Längegrad bestimmt, in welchen er sich befindet“... „Die türkische griechische Halbinsel werden im Norden begrenzt: durch die untere Donau bis zur Mündung der Sawe, weiter die Sawe bis zur Mündung der Kulpa, dann die Kulpaquelle eine genaue Linie bis zum Busen vom Fiume.“ To se res po zadržaju kakor tudi po jeziku priporoča vsem učenjakom! Ravno tako klasično na obe strani stoji v obeh tekah: „Die Alpen unterscheiden sich von Apenninen durch Coll-Penda (ena ima prav: Col di Tenda) und durch Tanaco Quelle.“ V eni stoji: „Die Karpathen ziehn sich bodenförmig von der Marchmündung bis....“ In med mnogimi drugimi še le to, ki v obeh glasi enako: „Die Skandinavische Tiefebene im Süden und Osten von dem Skandinavischen Halbinsel begrenzt.“

Al želi še kdo o drugih predmetih takih dokazov? lahko mu strežemo na pr. z latinskim jezikom. Neki učenec, ki je sedaj v enem od najvišjih razredov stare Ilirije, ima iz latinske knjige prvega razreda ponemčeno: „Viele Menschen denken über dieselben von demselben Tage nicht dieselbe. Azedemizier und Peripatitier waren einst dieselben... Die Rede ist irgend eine stillschweigende Miene des Geistes... Die Sitten bilden jedem seiner den Glück. Die ältesten sind jede die schwerste.“ — Al kaj bomo dalje gonili to nezmisel, ki je je vsa ta teka polna kakor ta, „wenn nicht das Gefäss rein ist, jedes das giessest du hinein, er wird sauer“ itd. itd.

Saj nas razumi g. dr. W—o, kam segamo s temi primeri? S tem hočemo dvoje dokazati: prvo, da je debela laž, da učenci, kateri take reči pišejo na ta način, imajo dovolj znanja nemškega jezika, kakor nam hoče on dokazati, za lahko in dobro napredovanje v kakoršnem koli predmetu. Drugo pa je to, da mu dokažemo, da je našemu narodu, naši omiki, ktere si mi še bolj želimo kakor naš narobekritikus W., s konkurencijo učiteljskih kompetentov, ktero nam on tako hudo hvali, kaj slabo pomagano. Dokler med kompetenti ne bodo taki, katerim ni samo njihov kruh, ampak tudi pravi napredek naše mladeži pri srcu, naj grejo vse kompetencije rakom žvižgat, in raji bomo sprejeli enega ali pa dva kompetenta pridna ter skoz in skoz veljavna, kakor pa celo kopo takih, ki bi le na robe delali v šoli. Ni se bati, da jih ne bi koj dosti bilo za naše potrebe, — tega se pri Slovencih ni bati, ker gotovo vodje na kranjskem deželnem zboru ne mislijo, kakor je dr. W—o zgrabil neke posamezne besede, češ, da je med „kronovinami“, stvarjenimi po Bachu in pridržanih po Schmerlingu, kitajsk zid; naše načelo je pri tem to: kdor slovenski dobro zná in ni zo-

pernik našega národnega razvitka, mil nam je in drag, od kodar je koli prišel. Naj tedaj dr. W—o ne računa nalašč krivo, kakor da Slovenec iz Koroškega, Goriškega ali Štajarskega, in ravno tako Čeh, Hrvat itd. s pošteno voljo ne bi mogel kompetent biti na vsaki slovenski gimnaziji. Ako pa g. dr. W—o še tudi s tem ni vstreženo, naj se spomni, koliko je avstrijska država pred nekoliko leti trosila na štipendije za pripravnike učiteljske po vseh nemških in germaniziranih gimnazijah; ali bi to krivo bilo, ako bi se tudi za ta domači namen podelila kakošna štipendija? Toda mirne duše lahko g. dohtarja zagotovimo, da tega ne bo treba.

Če g. dr. W—o ni zadovoljen s temi resnicami, lahko mu še je „sine ira et studio“ povedati kaj več takega. \*)

## Zabavne stvari.

### Obramba

#### zarad razlage mojega imena

v 9. listu letošnjega „Glasnika.“

Za trdno sem mislil, da jaz sem edini pravi Slovenec; al moj največi častivec — moj kum — me razgláša po svetu za Nemca, — on, ki mi je dal že toliko „živenia“, toliko hrane slajše od konjske in volovske krvi, — on, ki me je napajal s sokom bistrega svojega duha — ta nesrečnež me izdaja ves zakopan v prašnate foliante, in ljubi srčniše „Anne Babi“ — švicarsko dundasto babelo, nego mene fletnega fantiča, kateri sem muhin dundo in komarov ded, — ta presneti jezikoslovec mi ne dá veljati niti korenike niti pritikline slovenske, — jaz ubogi brencelj, o katerem je moj kum večkrat rekel, da živim preveč v božjem strahu, sem na enkrat švicarsko-bavarsk „bremsele“. Gorjé vam, južni Sokolci, da niste me klicali obad, kakor me imenujejo nesrečni Hrvati, Čehi in Srbi in še nekteri drugi „Slovenie“. Ime obad bi mi tudi ljubše bilo, ker v moji naturi tiči neizmerna želja obadati ljudi in živino.

Kot dundo muhin in ded komarov imam slavno rodoslovje, in če že o muhi moji vnukinji pravi slavni Rimljan: „et muscae inest bilis“, kako bi jaz ne bi se maščeval nad svojim filologom?!

Dokazal bodem toraj iz bukev najučenejših jezikoslovcev od Isidora do Muysa, da nisem pritepen Švicar ali Bavarec, marveč kranjsko-slovensk rojak.

Korenika mojega imena je: brn ali brnk. To sem se naučil iz Miklošiča (str. 47). Moja navada je, da rad brnim, brenčim (po polski: brzmim), zato so me ljudje začeli imenovati: brencelj, „tabanus strepitans, susurrans.“

Ker je zibelka prededa mojega stala v lepi kašmirski dolini, kakor brata Nemca: brama, tedaj imam ž njim enako ime. Tam sva oba v lepi slogi brnila, brenčala in „brumala“; le v Evropi je moj brat nemčak postal ošaben, ker je leta 1848. avanciral do „Reichsbremse“, in celó nepristojno okoli pomazljenih glav in posvečenih oseb brenčal, in dynaste obadal. Odkar v Ljubljani živim, sem prav pohleven — prav umno poznamovanje za nemško besedo: höflich, ker meni ubogemu Slovenčku je le dopuščeno v hlevih, ne pa v belih dvorih.

Brat nemčak: brame, bräme, bremse, brem-

\*) Popravek. Stran 137 na drugi polovici red 23. odzdoli namesti wahrscheinlich beri wahrlich; str. 147 na 1. polovici red 16. odzgor.: se beri si; str. 147 na 1. polovici red 38. odzdol: mu beri mi; str. 147 na 1. polovici red 37. odzdol: gre doč po beri gre doč kot po; str. 147 na 2. polovici odzdol: Ein Deutscher wird es beri Ein deutsches wird er; str. 147 na 2. polovici red 24. odzgor.: da so vse te beri: da so za šolo vse te.